

Накашидзе Ірина Сергіївна
викладач кафедри українознавства
ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна

ЖАНР РОМАНСУ У ТВОРЧОСТІ ЯРА СЛАВУТИЧА

Яр Славутич – відомий поет із української діаспори в Канаді. Його творчість багатогранна як в тематичному, так і у жанровому відношенні. Лірика Яра Славутича спирається на традиції української поезії і світової літератури. Поет віддав шану і такому ліричному жанру епохи середньовіччя як романс. Правда, лише одним віршем. Як відомо, романс (ісп. romance, від пізньолат. romance – по-романськи, тобто по-іспанськи) – це «невеликий за обсягом вірш та музичний твір для сольного співу з інструментальним акомпанементом» [4, 599]. Як зазначає І. Качуровський, спочатку романс, виникнувши в Іспанії, був довгим чотирнадцятискладовим віршем «з асонансом, витриманим від початку до кінця твору. Пізніше довгий вірш поділився на два семискладові, де асонанс сполучає паристі вірші» [21, 110]. Первісні романси були світського, громадянського змісту. У Франції романс став любовною піснею і в такій ролі потрапив наприкінці XVII – на початку XVIII ст. до Східної Європи. Романс пов'язаний з естетизацією муки, почуття. Як зазначає Ю. Клим'юк, у романсі важливу роль відіграють сформовані у добу романтизму «принципи передачі важкого душевного стану ліричного героя, почуттєва екзальтація в такому вірші досягає своєї крайньої межі» [3, 62]. Для романсів характерні пісенний темпоритм, народнопоетичні образи і мотиви кохання. В українській поезії жанр романсу закорінений у давню українську літературу, активно розвивався у XIX і XX ст. (О. Афанасьєв-Чужбинський «Є. П. Гребінці», В. Забіла «Гуде вітер вельми в полі!..», М. Петренко «Небо», Леся Українка цикл «З пропавших років», А. Кримський «З-поза срібного туману» та ін.).

У поетичному доробку Яра Славутича до жанру романсу відноситься вірш «Саскечеванка». Для нього характерний пафос «красивого любовного

страждання» (Клим'юк), що зумовлений і сутністю змісту твору і характером ліричного «я». Ліричний герой з першого погляду закохався в дівчину. Експресивно виражено його почуття у формі самовиявлення: «Рвійне серце моє вилітало з грудей / І ридало, й раділо тривало» [61, 199]. Виникає відчуття сили та щастя. Образ дівчини-саскечеванки (тобто дівчини з Канади) співвідноситься з архетипом української дівчини: вона має «тополину стать», довгу косу, карі очі. Н. Никулина вбачає у цьому образі «відблиск тієї далекої Кушугумки» з сонетного циклу «Перше кохання» [5, 72]. Центральне місце в описі зовнішності дівчини займає образ очей. Автор порівнює їх із зірками на небі:

Кароокі зірки, гойте душу мою,
Не згасайте, світіть на малину.
Я стрічатиму вас у блакитнім гаю
Все життя – до кінця, до загибелі [6, 199].

Доречно згадати загальновідому приказку: «Очі – дзеркало душі». Саме в цьому чарівному «дзеркалі» ліричний герой побачив неймовірну глибину, яскравий, чудодійний «кароокій вогонь», що змусив його серце битися частіше.

У романсі «Саскечеванка» асоціативно виникає протиставлення Канада-Україна. У контексті розвитку любовної теми заковано одну з провідних тем творчості Яра Славутича – теми другої Батьківщини: Канада як аналог України. На це вказують мікрообрази малини та гаю, де вона росте («Я зустрів тебе у блакитнім гаю. / Ти зривала у кошик малину» [6, 199]). Дівчина збирає малину і дає її ліричному героєві в руки. У цьому жесті – як вияв позитивної відповіді дівчини на почуття хлопця, що асоціативно постає «прийняттям» героя до нової країни, в якій він змушений жити, так і паралель з підношенням хліба-солі дорогим гостям в Україні. Через акцентуацію образу малини та кольору її забарвлення «постає велика експресія в поєднанні з класичною строгістю та виваженістю» [51, 71].

Наспівність вірша створюється системою ритмічних засобів, насамперед поділом його на чотири строфи-катрени з перехресним римуванням, типу абаб,

де а – чоловіча рима, б – жіноча. Така мелодика вірша привернула увагу композитора С. Яременка, який написав музику на слова «Саскечеванки» для однорідного жіночого хору. Цікаво, що пісня виконується в манері властивій для степової України (звідки родом не тільки Яр Славутич, а й С. Яременко): «У першій частині починається від наспівування першого сопрано широкою мелодією. В другому повторенні сопранова партія переходить у т. зв. підголос, а провідну мелодію співає друге сопрано» [1, 654]. Таким чином, вірш «Саскечеванка» має всі ознаки жанру романсу: мотив кохання, народнопоетичні образи, пісенний темпоритм.

Література:

1. Дитиняк М. Вокальні твори на слова Яра Славутича. // Творчість Яра Славутича: Кн. II. – К: Дніпро; Едмонтон: Славута, 1997. – С. 656-655.
2. Качуровський І. Генерика і архітектоніка: У 2 кн. – Кн. 1: Література європейського Середньовіччя. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 382 с.
3. Клим'юк Ю. І. Лірика Івана Франка як система жанрів. – Чернівці: Рута, 2006. – 406 с.
4. Літературознавчий словник-довідник. / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Терешка. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 753 с.
5. Никулина Н. Любосна поезія в творчості Яра Славутича. // Січеславський збірник: До 80-річчя Яра Славутича. – Дніпропетровськ: Січ, 1998. – С. 65-75.
6. Славутич Яр. Твори. У 5 т. – Т. 1: Поезії (1937-1997). – Київ: Дніпро, Едмонтон: Славута, 1998. – 470 с.

e-mail: ir4ik87@meta.ua